

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของชนชาติและบ้านเมือง .

ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน

ขอบเขตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบนกำเนิดขึ้นด้วยการเคลื่อนไหวก่อสร้างบ้าน
แปงเมืองของชนชาติไตและชนชาติอื่น ๆ ภายในขอบเขตนี้ชนชาติไตมีบทบาทสำคัญในการ
ชักนำการเคลื่อนไหวก่อสร้างโดยตลอด ด้วยการพินาศต่อสู้อันทั้งธรรมชาติและมนุษย์กันเองอย่าง
ทรหดอดทน ชนชาติไตกลุ่มต่าง ๆ ไต่ก่อนแนวพรมแดนของตนเองขึ้นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียง-
เฉียงใต้ตอนบนไม่น้อยกว่าพันปีแล้ว เราารู้แล้วว่าแนวพรมแดนของประเทศชาติเพิ่งมีขึ้น
ไม่กี่ร้อยปี ก่อนหน้านั้นแหล่งชุมชนที่มีขนบธรรมเนียมวิถีดั้งเดิมเดียวกันได้รวมตัวกันสร้างขอบเขต
ถิ่นฐานของตนโดยปราศจากแรงผลักดันของอำนาจใหญ่โต ๆ ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้พรมแดนก่อน
พุทธศตวรรษที่ 19 นั้น เป็นแนวพรมแดนการตั้งหลักแหล่งของชนชาติ ชาติหนึ่งแนวพรมแดนของ
ประเทศชาติอย่างปัจจุบันนี้

ตามหลักฐานพงศาวดารจีนโบราณ ภายในขอบเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน
ประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ ในหมู่ชนชาติไต ที่คเหนือเป็นเมืองเชียงรุ่งของสิบสองปันนา ซึ่ง
อดีตเรียกว่าเมืองเซอหลี่ (車里) ที่คตะวันตกคือรัฐฉานของไตใหญ่พม่า ซึ่งอดีตเรียกว่า
ฉาน (掸) ที่คตะวันออกคือถิ่นฐานผู้ไทในที่ราบลุ่มแม่น้ำดำกับแม่น้ำแดงของเมืองแกว ซึ่ง
อดีตอยู่ที่อิทธิพลของเสี้ยวซือ (交趾) ที่คใต้คือเมืองปาไปซีฟูในภาคเหนือไทยปัจจุบัน
และภายในภาคกลางของแถบนี้คือเมืองลาว (老 挝) เมืองเหล่านี้ล้วนมีชนชาติไตอาศัย
อยู่เป็นประชากรหลักของชุมชน ได้แก่ เมืองเซอหลี่ (เชียงรุ่ง) คือไตลื้อ เมืองฉาน คือ
ไตใหญ่ เมืองลาวคือพวกอ้ายลาว* (哀 牢) เมืองแกวเฉพาะส่วนที่อยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำดำ

* ตามหลักฐานพงศาวดารจีน อ้ายลาวเป็นชุมชนหลักในเมืองลาวบริเวณล้านช้าง
ผลงานวิจัยของนักประวัติศาสตร์จีนบางท่านชี้แจงว่า อ้ายลาวมีแหล่งกำเนิดจากดินแดนยูนนาน
อพยพเข้าเมืองลาวในช่วงระยะต่อมา ในประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน
จึงมีอ้ายลาวสองกลุ่มใหญ่ .

และแม่น้ำแดงคือดินแดนของผู้ไท และเมืองปาไปซิฟูในทางภาคเหนือไทย (นักวิชาการไทย บัลดุบัน เรียกไทยล้านนา)

เมืองฉาน

เมืองฉานเป็นแหล่งชุมชนไตใหญ่ในภาคตะวันตกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน ปรากฏในพงศาวดารจีนเล่มแรกคือ "โห่ฮั่นชู" ในนี้ได้กล่าวถึง "ปีที่ 9 ในรัชกาลหย่งหยวน (พ.ศ. 640) ฤดูใบไม้ผลิ เตือนอ้าย พวกปาเถื่อนต่างด้าวและฉานก๊ก (เมืองฉาน) ที่อยู่ ภายนอกเมืองหย่งชังเดินทางมาถวายเครื่องบรรณาการ"¹ นอกจากนี้หลายปีต่อมา เมืองฉานยังได้ส่งคณะที่ส่งไปถวายเครื่องบรรณาการที่เมืองฉินฮักครั้งตั้ง โห่ฮั่นชูระบุว่า "ปีที่ 1 ในรัชกาลหย่งหมิง (พ.ศ. 663) เดือน 12 ฉานก๊กส่งทูตมาถวายบรรณาการ"²

เมืองฉานของไตใหญ่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราชสำนักราชวงศ์ตงฮั่นซิน (พ.ศ. 568-763) นอกจากส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีในรูปแบบบรรณาการแล้ว ยังส่งคณะกายกรรมไป แสดงที่เมืองฉิน โห่ฮั่นชูได้บรรยายบรรยายการแสดงว่า

ปีที่ 1 ในรัชกาลหย่งหมิง (พ.ศ. 663) ฉานก๊กพวกต่างด้าวมาแสดงดนตรี และกายกรรม พระเอกสามารถพ่นไฟออกจากทางปาก แยกตัวร่างกายออกจากกัน และเปลี่ยนหัวควายเป็นหัวม้า ปีถัดมาให้เข้ามาแสดงในพระราชวัง ศักรพรรดิฮั่นตี้และเสนาอำมาตย์ต่างก็มาชมด้วย ทรงตื่นตื่นใจมาก³

นี่เป็นหลักฐานอันสำคัญที่บ่งชี้ถึง ไตใหญ่มีศิลปวัฒนธรรมประจำชนเผ่า การแสดง กายกรรมอันลึกลับนี้สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับศักรพรรดิและราชสำนักจีน แสดงว่าฝีมือการแสดง

¹ ฟันเย, โห่ฮั่นชู (พ.ศ. 941-988). (กรมหนังสือจหวา ปักกิ่ง สมัยสาธารณรัฐ-ประชาชนจีน. ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพศักรพรรดิเหอตี้.

² เรื่องเดียวกัน, บรรพศักรพรรดิฮั่นตี้.

³ เรื่องเดียวกัน, ม้วนที่ 51.

ไม้แพกกายกรรมสินในสมัยนั้น

ภายหลังราชวงศ์ตั้งขึ้น ในเมืองฉานมีพวกหนึ่งที่ตั้งชื่อว่า "เฉียว" (葉) เดิมโตขึ้นมา ต่อมาก่อตัวขึ้นเป็น "เฉียวก๊ก" แทนอดีตเมืองฉานศูนย์กลางการปกครองของไตใหญ่ หนังสือชื่อ "หนานลงปาฉินสื่อ" ของเว่ยหวาน แห่งราชวงศ์ซ่งตั้งระบุว่า "เล่าสื่อกันว่า ที่ที่ห่างจากเมืองหย่งชังสามพันสี่ร้อยกิโลเมตร เจ้าเมืองกับขุนนาง พ่อกับลูก ผู้สูงอายุกับผู้อายุน้อยมีลำดับชั้น"⁴ การลำดับฐานะของกลุ่มคนในสังคม เป็นเช่นเดียวกันกับการกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังขยงสื่อคือ ต่างคนต้องยอมรับฐานะของตนเพื่อรักษาระเบียบของสังคมไว้ดังปรากฏว่า "ฮ่องเต้ต้องอยู่ชั้นฮ่องเต้ อำมาตย์ต้องอยู่ชั้นอำมาตย์ บิดาต้องอยู่ชั้นบิดาและบุตรต้องอยู่ชั้นบุตร"⁵ การล่วงละเมิดแบบแผนความสัมพันธ์นี้จะนำมาซึ่งความไม่สงบภายในแผ่นดิน

ในสมัยหนานเจ้าปกครองยุหนานฉิน ซึ่งร่วมสมัยกับราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1161-1450) เฉียวก๊กมีพรมแดนติดต่อกับหนานเจ้า หนังสือซิงถั่งซู (หนังสือราชวงศ์ถังฉบับใหม่) ได้ระบุถึง "หนานเจ้ามีด่านตะวันตกเฉียงเหนือติดต่อกับทู่พิน (ทิเบต) ด่านใต้ติดต่อกับหนืออังก๊ก (ก๊กของอังกผู้หญิง)* และด่านตะวันตกเฉียงใต้ติดต่อกับเฉียว"⁶ ระหว่างเฉียวก๊กกับหนานเจ้ามีเส้นทางคมนาคมหลายแห่งดังหนังสือชื่อ ถังอู่ย่าวระบุว่า "เฉียวก๊กมีเส้นทางเหนือติดต่อกับเมืองเล่อเจียงแห่งหนานเจ้า"⁷ ซึ่งคงเป็นเส้นทางเดียวกับสมัยที่ฉานก๊กส่งคณะดนตรีและ

⁴ เว่ยหวาน, หนานลงปาฉินสื่อ (พ.ศ. 823-833), (หอคัดลอกหนังสือโบราณยุหนาน ไม่ทราบปีที่พิมพ์.), ม้วนที่ 177.

⁵ คณะบรรณาธิการบรรณานุกรมจีน, บรรณานุกรมประวัติศาสตร์, (สำนักพิมพ์บรรณานุกรมเซียงไฮ้ พ.ศ. 2524), บรรพคำ "ขงสื่อ", หน้า 225.

* นักวิชาการหลายท่านสันนิษฐานว่าคือหริภุญชัย และบางท่านว่าเป็นหัวเมืองของปาไปซู่ แต่ยังไม่เป็นที่เห็นพ้องต้องกัน (ดูต่อไปหน้า 49).

⁶ โอเหยียงฮิว, ซิงถั่งซู พ.ศ. 1603. (กรมหนังสือจงหวา ปักกิ่ง ไม่ทราบปีที่พิมพ์.), ม้วนที่ 222, เรื่องหนานเจ้า.

⁷ หวังฟู, ถังอู่ย่าว (ประชุมเหตุการณ์สำคัญของราชวงศ์ถัง), (กรมหนังสือเซียงฮู สิ้น พ.ศ. 2427), ม้วนที่ 100.

กายกรรมไปแสดงที่เมืองจีน

เดิวยกก็ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในสมัยราชวงศ์หยวนจีน (พ.ศ. 1749-1911) เมื่อปี พ.ศ. 1811 กองทัพมองโกลเข้าปราบปรามพวกไตลื้อ (พันทอง) และเผ่าพันธุ์อื่น ๆ ถึงที่ บริเวณใกล้เดิวยก มีพวกก่อกบฏตั้งโจมตีกองทัพมองโกลตามเส้นทาง "เดิวยเมียน" ดัง พงศาวดารราชวงศ์หยวนกล่าวดังนี้

ปีที่ 5 ในรัชกาลฉือหยวน (พ.ศ. 1811) อ้ายหลู่ นำทัพเดินทางจากยูนนาน ไปปราบปรามพวกเผ่าพันทองและเผ่าพันธุ์อื่น ๆ พวกทหารป่าเถื่อนหมื่นคนขัดขวาง ตามทางที่ชื่อว่า ทางเดิวยเมียน (อ้ายหลู่) นำทัพบุกเข้าไป ประหารชีวิตและได้ หัวกลับมาพันกว่าหัว พวกป่าเถื่อนยอมแพ้⁸

เดิวยมิได้เข้าพัวพันกับเหตุการณ์นี้ แต่จากหลักฐานพอลินีเซียนได้ว่าในตอนต้น พุทธศตวรรษที่ 19 นี้ เดิวยได้กลายเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอำนาจพุกามในพม่าไป เพราะคำ "เมียน" ที่ต่อท้ายคำว่า "เดิวย" ในภาษาจีนหมายถึงพม่า จีนยังคงเรียกพม่าเป็นเมียนจน กระทั่งทุกวันนี้

แต่ต่อมา เดิวยก็ร่วมกับไตลื้อ (พันทอง) ในเชื้อหลักก่อกวนแนวชายแดนยูนนานจีน ที่ราชวงศ์หยวนจีนเพิ่งกำหนดขึ้น ไตลื้อสร้างความระแวงใจให้กับทางมณฑลยูนนานเป็นอย่างมาก พ.ศ. 1813 สัตสังกองทัพมองโกลปราบปรามเดิวยกและไตลื้อพร้อมกัน ในพงศาวดารราชวงศ์ หยวนจีนว่า

ปีที่ 7 ในรัชกาลฉือหยวน (พ.ศ. 1813) ยกทัพปราบปรามพวกพันทองและเดิวยก ฆอยู่หัว ชู่มช่นของเผ่าพันธุ์เหล่านี้ยอมจำนน บุกเข้าไปทำลายสิ่งชู่มช่น เหลือแต่สาม ชู่มช่น (ต่อมา) หัวหน้าสามชู่มช่นนี้ชื่อ อาเทอฟู ลือตึงและอาเทอกวายอมจำนนมากวาย ม้าช้าง⁹

⁸ ช่งเหลียน, พงศาวดารราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1913), (ใน ประชุมพงศาวดาร ราชวงศ์ 24 ชุด), (กรมหนังสือขงอู้ บักกิ่ง สมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพชีวิตประวัติอ้ายหลู่.

⁹ เรื่องเดียวกัน, บรรพปราบปราม.

เมื่อปี พ.ศ. 1816 ราชวงศ์หยวนซินส่งทูตไปถวายพระราชสาส์นให้กับเจ้าเมือง
 พุกาม ราชทูตหยวนซินไม่ได้ปฏิบัติตามประเพณีถวายนกทำของพื้นเมืองหม่าในเวลาเข้าเฝ้า
 เจ้าเมืองพุกาม เจ้าเมืองพุกามถือว่าเป็นการดูหมิ่นตนเอง จึงสั่งให้เพชรมหาดประหารชีพของ
 ราชทูตหยวนซินทั้งหมด เป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์หยวนซินกับพุกามล้มเหลว
 ไป ปีพ.ศ. 1818 ทางราชวงศ์หยวนซินส่งทัพเข้าปราบปรามพุกามโดยการเลือกเส้นทางเดิน
 ทัพสายหนึ่งที่ผ่านเดียวเมียนในจำนวนสามสายดังนี้ "การเข้าพม่ามีทางสามสาย สายหนึ่ง
 ผ่านเผ่าพันธุ์เทียนม่า สายหนึ่งผ่านเดียวเมียน อีกสายหนึ่งข้ามพรมแดนของเจ้าเมืองฮ้อ
 อาเกอ"¹⁰

ความสำเร็จในการปราบปรามพุกามในดินแดนหม่าครั้งนี้ เมืองต่าง ๆ รวมทั้งเดียว-
 ก๊ก (ผู้เดียว) ตามทางเดินทัพของราชวงศ์หยวนก็กลายเป็นผลพลอยได้ของอำนาจใหญ่ ปี
 พ.ศ. 1822 ราชวงศ์หยวนซินได้จัดระบบภาษี ระบบสื่อสารและตั้งด่านทหารขึ้นตามแนวพรมแดน
 ดังหลักฐานที่ได้ยกมากล่าวดังนี้

ปีที่ 16 ในรัชกาลฮ้อหยวน (พ.ศ. 1822) ย้ายนายทัพใหญ่ (ของมองโกล) ไป
 ที่เมืองต้าหลี่ ส่งทหารเข้าประจำที่พันทอง ผู้เดียว ฮ้อ หม่า เรียกหมู่บ้านป่าเตียน
 สามร้อยหมู่บ้านและครอบครัวหนึ่งแสนสองหมื่นสองร้อยครอบครัวมาอ่อนน้อม กำหนด
 มาตรการเก็บภาษี จัดสถานีไปรษณีย์ และตั้ง (ด่าน) ทหาร¹¹

เพื่อป้องกันมิให้พุกามแย่งชิงดินแดนเดียวก๊กซึ่งขณะนั้นมีพวกไตใหญ่ตั้งอยู่ชุนใหญ่ ในปี
 พ.ศ. 1832 ราชวงศ์หยวนซินจัดตั้งสำนักงานปลอบโยนควบคุมกิจกรรมทหารและพลเรือนอยู่
 ที่มู่ปาง ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งเมืองแล่นหริ หม่า ในพงศาวดารยูนนานแห่งรัชกาลเจิ้นเต๋อว่า
 "ปีที่ 26 ในรัชกาลฮ้อหยวน (พ.ศ. 1832) จัดตั้งสำนักงานปลอบโยนควบคุมกิจกรรมทหาร
 และพลเรือนมู่ปางให้บัญชาการสามที่ราบลุ่ม"^{12*}

¹⁰ ช่งเหลียน, พงศาวดารราชวงศ์หยวน พ.ศ. 1913, บรรพเมียนก๊ก (หม่า).

¹¹ เรื่องเดียวกัน, บรรพฮิวประวัติหน้าซู่เช่อดึง.

¹² เรื่องเดียวกัน, บรรพพงศาวดารยูนนานแห่งรัชกาลเจิ้นเต๋อ.

* พงศาวดารราชวงศ์หยวนซินไม่ได้ระบุชัดเจนว่า "สามที่ราบลุ่ม" หมายถึงที่ไหนบ้าง
 แต่พอสันนิษฐานว่าอยู่ในบริเวณมู่ปางซึ่งภายหลังเรียกแล่นหริ.

นับแต่ราชวงศ์หยวนเป็นต้นมา เฉียวก็ตกอยู่ใต้อำนาจของราชวงศ์จีนหลายยุคสมัย เพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์แห่งหนึ่งที่ราชวงศ์จีนใช้ในการควบคุมสถานการณ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะพม่า ดังที่นักปราชญ์แห่งราชวงศ์หมิงจีนชื่อหลี่หยวนหยาง วิเคราะห์ว่า

กล่าวถึงสถานการณ์ ต้องเน้นจุดยุทธศาสตร์ จุดยุทธศาสตร์ของยูนนานมีสามจุด (หนึ่ง) ที่คัตะวันออกเฉียงใต้มีพวกป่าเถื่อนไปชิว ลาวและเสียวสือ เรา อาศัยเมืองหยวนเสียง (元江) และหลินอัน (临安) เป็นศูนย์กลางสำคัญ (สอง) ที่คัตะวันตกเฉียงใต้มีพวกป่าเถื่อนพม่าและพวกอื่น ๆ เราอาศัยเมืองเถินยว (腾越) หย่งซัง (永昌) และซุ่นหนิง (顺宁) เป็นคอคอยล์สำคัญ (สาม) ที่คัตะวันตกเฉียงเหนือมีทงพัน (ทิบต) เราอาศัยเมืองลีเสียง (丽江) หย่งหนิง (永宁) เป่ยเซิน (普洱) เป็นด่านสำคัญ ควบคุมด่านได้ พวกทงพัน (吐蕃) ต้องถอยหนี ควบคุมคอคอยล์ได้ พวกป่าเถื่อนตะวันตกย่อมจะต้องอยู่ในสภาพสงบ ควบคุมกัญแจได้ พวกป่าเถื่อนทางใต้อย่อมจะต้องไม่กล้าก่อกบฏ การที่ควบคุมสามจุดนี้ได้ พวกที่อยู่ภายใน ยูนนานจะได้นอนหลับสบาย¹³

เมืองลาว

เมืองลาวเป็นแหล่งชุมชนของอ่าวลาวในภาคกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน ต่อมาดินแดนส่วนนี้ถูกเรียกว่าล้านช้าง อ้ายลาวปรากฏครั้งแรกในพุทธศตวรรษที่ 7 หนังสือ "โອ່ฮั่นซู่" ได้กล่าวถึง "ปีที่ 12 ในรัชกาลหย่งผิน (พ.ศ. 612) ฤดูใบไม้ผลิ เตือนอ้าย เจ้าเมืองอ้ายลาวที่เป็นต่างด้าวอยู่ภายนอกเมืองฮ้อโจวมาแสดงอ่อนน้อม แล้วให้ขึ้นอยู่กับเมืองหย่งซัง"¹⁴ แหล่งชุมชนของอ้ายลาวก็คือเมืองลาว (ดูแผนที่ประกอบ) มีหลักฐานร่องรอยจากพงศาวดารจีนให้การยืนยันได้

จดหมายเหตุหวังเหมิงเฉียงซิวว่า

ปีที่ 9 ในรัชกาลเสียนฉิน (พ.ศ. 2073) เถินยุง (ชื่อเจ้าเมือง) แต่งตั้งโอรสชื่อฟางซิมหองเป็นอุปราช นำทัพไปบุกรุกฮ้อ (ฮ้อคน) ที่ซิงหว่า (ในเวียดนามปัจจุบัน) อ้อยหลบหนีเข้าเมืองฮ้ออันและก๊วยโจวล่าตามเข้าถึงอ้ายลาวก็ก อ้ายลาวก็คือเมืองลาวนั่นเอง¹⁵

¹³ หลี่หยวนหยาง, จดหมายเหตุยูนนาน (พ.ศ. 2116-2162), (กรมหนังสือจังหวดปักกิ่ง ไม่ทราบปีที่พิมพ์), ม้วนที่ 1.

¹⁴ ฟันเย, โອ່ฮั่นซู่ (พ.ศ. 941-988), ม้วนที่ 2, บรรพจักรพรรดิเฉียวหมินตี้.

¹⁵ เหมายู่เอิน, หวังเหมิงเฉียงซิว (พ.ศ. 2172), (กรมหนังสือจังหวดปักกิ่ง ไม่ทราบปีที่พิมพ์), ม้วนที่ 3.

ประชุมยงอันฉวนชื่อว่า

เมืองลาวเดิมเป็นพวกเผ่าพันธุ์อ้ายลาว ตั้งกระจัดกระจายอยู่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ ภายนอกดินแดน (จีน) เมืองลาวที่กล่าวในพงศาวดารราชวงศ์หมิงนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเผ่าพันธุ์¹⁶

สังคมของเผ่าพันธุ์อ้ายลาวมีชนบรรมเดิมแบบลวดประหลาดและล่ามารถเลี้ยงตนเองได้ ด้วยผลผลิตจากการเกษตรอันสมบูรณ์และหัตถกรรมที่บ้านหลายชนิด หนังสือไอฮันจูให้รายละเอียด ดังนี้

ชาวอ้ายลาวต่างก็เจาะรูจุมกและใส่ต่างหู ผู้ที่อ้างตนเองเป็นเจ้าเมือง หูห้อยลง ต่ำกว่าบ่าสามนิ้ว ชาวบ้านทั่วไปห้อยลงมาถึงบ่า

ที่ดินสมบูรณ์ ปลูกพันธุ์พืชได้ทุกชนิด เลี้ยงไหม รั้งกย้อมสีและปักถัก และทอผ้าขนสัตว์ ผ้าฝ้าย ผ้าปอกระเจา ลายดอกกล้วยเหมือนลายผ้าแพร (จีน) ใช้บุยฝ้ายของตนอุ้มโถง ทอเป็นผ้ากว้างห้าศอก สีขาวบริสุทธิ์ ตัดเสื้อให้คนตายใส่

ผลิตทองแดง เหล็ก ดีบุก ทองคำ เงิน (หยกประเภท) กวางจู หูเบอร์* แก้วผลึก กระจก เป็ย ไ้ยมุก และมีนกยูง มรกต แรต ข้าง ลิงและหม¹⁷

ในความรู้สึกนึกคิดของชนชั้นการปกครองแห่งราชวงศ์จีน อ้ายลาวยังมีประเพณีล้าหลัง บางส่วนซึ่งไม่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางการเกษตรและหัตถกรรม ดังบันทึกว่า

ชาวลาวชอบกินคนถือเป็นของทิพย์ แต่ไม่กินพวกเผ่าพันธุ์เดียวกัน ฆ่าคู่ต่อสู้แล้วกิน หูของเขา (ชาวลาว) ตาหน้าไกลถึงสิบสี่ สามารถใช้มีดแทงปลาไต้หน้า พวกเขากิน ข้าวด้วยปาก สัมผัสด้วยจุมก หน้าคนตายใส่ในหีบศพ ผังหีบศพแบบตั้งขึ้นในหลุมฝังศพ¹⁸

ต่อมาในทีราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ของเมืองลาว อิทธิพลของเงินละค้อย ๆ ก่อตัว ขึ้น ประมาณปี พ.ศ. 1093 เงินละโต้นพวกดินแดนของพูหนั้นแล้วย้ายศูนย์กลางการเมือง การปกครองไปตั้งในดินแดนเขมรปัจจุบัน มีอาณาบริเวณการปกครองเหนือสุดถึง เวียงจันทน์

¹⁶ เซียฟู ฉืออน, ประชุมยงอันฉวนสี่ (พ.ศ. 2445), (กรมหนังสือชาน เชียงไอฮัน ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพบันทึกประจำวันของราชทูต, ม้วนที่ 5.

* หูเบอร์คือหินสีอำพันออกแดง.

¹⁷ ฟันเย, ไอฮันจู (พ.ศ. 941-988), ม้วนที่ 86, ประวัติพวกป่าเถื่อนตะวันตกเฉียงใต้.

¹⁸ อี้หมิน, หย่งยงจินจ้วน (พ.ศ. 808-860), (ขุนนาง ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพไท่ฉิว- อี้หลัน, ม้วนที่ 796, เรื่องชื่อฮี้ปู้.

ราวปี พ.ศ. 1200 เจนละแตกแยกออกเป็นสองส่วนตั้ง เอกสารจีนกล่าวว่า

เจนละแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งใกล้ทะเลใต้และติดกับหนองน้ำ เรียกเจนละน้ำ ส่วนด้านเหนืออีกส่วนหนึ่งติดกับภูเขาเนินสูง เรียกเจนละบก อีกชื่อหนึ่งเรียกเหวินตัน¹⁹

เหวินตันเป็นแหล่งชุมชนของลาวอีกกลุ่มหนึ่งเช่นกัน แต่มีความสัมพันธ์กับเจนละน้ำในเขมรมากกว่ากับเมืองลาวซึ่งอยู่ในหมู่ชนชาติไตเดียวกัน จึงปรากฏว่าในพุทธศตวรรษที่ 13 ภายในพรมแดนประเทศลาวปัจจุบันเกิดมีสองเมืองของพวกลาวเคียงคู่กัน ตอนใต้คือ เหวินตัน (เจนละบก) ถัดมาคือ เวียงสันหนันปัจจุบันเป็นศูนย์กลางและตอนเหนือคือเมืองลาว ถัดมาข้าง เป็นบริเวณการเคลื่อนไหวทางการเมืองการปกครอง

เหวินตันไม่สามารถขยายอิทธิพลข้ามเขตแดนเข้ามาในเมืองลาวของพวกอ้ายลาวได้ มีสาเหตุสำคัญมาจากอ้ายลาวได้รับความคุ้มครองจากหนานเจ้า หมานซูสมัยปลายราชวงศ์ถัง กล่าวว่า "เจนละน้ำกับเจนละบก (เหวินตัน) มีดินแดนติดต่อกับสำนักว่าการเงินหนาน"²⁰ แสดงว่าสำนักว่าการเงินหนานของหนานเจ้านี้ส่งอิทธิพลทางการเมืองเข้าไปในเมืองลาว จึงสร้างความหวาดระแวงให้กับเจ้าเมืองเหวินตัน ตลอดระยะเวลาการปกครองของหนานเจ้าในสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1161-1450) จึงมิได้เกิดเหตุการณ์ที่เหวินตันผนวกเมืองลาว

ทั้งสองเมืองต่างก็มีความสัมพันธ์ทางบรรณาการกับจีน ในฉิวถังชู (หนังสือราชวงศ์ถังฉบับเก่า) ว่า "ปีที่ 6 ในรัชกาลต้าลี่ (พ.ศ. 1314) เจ้าเมืองเหวินตันชื่อฝัวมี เดินทางมาถวายช้าง 11 เชือกในราชสำนัก (จีน)"²¹ และก่อนหน้านี้ในปี พ.ศ. 1270 อ้ายลาวก็ส่งทูตไปถวายเครื่องบรรณาการที่เมืองจีนเช่นกัน

¹⁹ หลิวซี, ฉิวถังชู (พ.ศ. 1488), (กรมหนังสือลงหวา ปักกิ่ง ไหม่ทราบปีที่พิมพ์), ม้วนที่ 197, บรรพเจเนละ.

²⁰ ฝัวฉิว, หมานซู (พ.ศ. 1410), (หอสมุดหลวง พระตำหนักอู่จิงเตียน ปักกิ่ง พ.ศ. 2317), ม้วนที่ 10.

²¹ หลิวซี, ฉิวถังชู (พ.ศ. 1488), ม้วนที่ 11, บรรพจักรพรรดิไท่โจง.

ปีที่ 15 ในรัชกาลคายนวแห่งราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1270) ห้าเจ้าจอมอ่อนน้อม
ราชวงศ์ถังมีพระราชโองการแต่งตั้งให้เป็นอ๋องยูนนานที่เรียกว่า ยัว๊กกุง จัดตั้ง
สำนักว่าการคายนวและฮักสามสำนัก ภายหลังราชวงศ์ถังมีการแต่งตั้ง เมืองต่าง ๆ
ในแคว้นยุงซัง พม่า เสียนหลอ* ต้าฉิงเป็นก๊กที่เรามีเส้นทางการคมนาคมสายตะวันตก
ติดต่อกันได้ เมืองเสียวซือ ปาไปฮู เจนละ เมืองจาม เมืองลาวเป็นก๊กที่เรามี
เส้นทางการคมนาคมสายใต้ติดต่อกันได้ พวกเขาเหล่านี้มาบรรณาการประเภทเพชร
พลอย เกือบ ผ้าแพร ผ้าขนสัตว์ เปี้ยมาถวายอ๋อง (ยูนนาน) ทุกปีไม่ขาดสาย
บ้านเมืองสงบเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา²²

ภายหลัง พ.ศ. 1733 พญาเสืองเจ้าเมืองเขอหลี่ได้แผ่อิทธิพลเข้ามาในเอเชีย -
ตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน ได้รวมเมืองลาวกับเมืองฮักหลายเมืองในหมู่ชนชาติไตเป็นพันธมิตรกัน
และสั่งโอรส "องค์ที่สามชื่อท้าวฮักซิงลงไปกินเมืองที่เมืองลาว"²³ แทนเจ้าเมืองเดิม

เมื่อปี พ.ศ. 1796 กองทัพมิงโกลแห่งราชวงศ์หยวนปราบปรามหนานเจ้าเสริจลิน
แล้ว ราชวงศ์หยวนจึงได้ครอบครองดินแดนต่าง ๆ ที่เคยมีความสัมพันธ์กับหนานเจ้า และใน
ที่สุดจัดตั้งสำนักงานควบคุมกิจกรรมทหารและพลเรือนขึ้นที่เมืองลาวตามแนวคิดทางลุดยุดคำ สัตร์
จีนตั้งหลักฐานว่า

ปีที่ 4 ในรัชกาลฮื่อหยวน (พ.ศ. 1881) เดือน 8 พญานาเจ้าเมืองลาวก๊กแห่ง
ยูนนานส่งหลานชื่อมาถวายมาถวายข้างในที่ราชสำนัก ให้จัดตั้งเป็นสำนักงานใหญ่ควบคุม
กิจกรรมทหารและพลเรือน²⁴

* เอกสารฉบับนี้เขียนในสมัยพุทธศตวรรษที่ 19 ฉะนั้นชื่อเสียนหลออาจถูกเติมเข้ามาทีหลัง
แต่เส้นทางการคมนาคมติดต่อระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับในบรรดาเอกสารจีนหลายฉบับ เช่น
หนังสือฮิงตั้งชูของ โอเหยียง ฮิว พงคำวตารประเทศราชของเจ้าหลูฮื่อ หลินว้ยไตดำของ โจวฮิเพย.

²² ลางเต้าจง, โชกู่เตี้ยนฉี (พ.ศ. 1808), (ในประชุมพงคำวตารจีนเกี่ยวกับ
เมืองลาว), (เหอหนานซิน : 2528), หน้า 24.

²³ หลี่โพอึแปลไตลือเป็นจีน, หนังสือบ้านเมืองลือ (Nhangse Benmeeng Le),
(คุนหมิง ยูนนานซิน : สำนักพิมพ์เหรินเสียน, 2490), หน้า 1.

²⁴ ช่งเหลียน, พงคำวตารราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1913), บรรพจักรพรรดิซุ่นตี้.

เมืองลาวจึงเริ่มประวัติความสัมพันธ์กับราชวงศ์จีนในฐานะเมืองขึ้นนับแต่ปลาย-
พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา

เมืองแกว

เมืองแกวตั้งอยู่ในที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน มีแต่ที่ราบ-
ลุ่มแม่น้ำแดงและที่ราบลุ่มแม่น้ำดำ เป็นแหล่งชุมชนของชาวไตซึ่งภายหลังถูกเรียกชื่อว่าผู้ไท ในสมัย
โบราณชื่อ "เมืองแกว" มิได้เฉพาะเจาะจงตัวเมืองใดเมืองหนึ่ง หากหมายถึงแคว้นแคว้นอัน
กว้างขวางพอสมควรแคว้นแคว้นหนึ่งตั้งนักปราชญ์ราชวงศ์ชองคนหนึ่งชี้แจงว่า "เสี้ยวซือโบราณ
เรียกเมืองแกว ที่ค้ตะวันออกเฉียงใต้ใกล้กับทะเล และติดกับเมืองจาม ที่ค้ตะวันตกมีทาง
ไปยังเผ่าไปฮ้อหม่าม ที่ค้เหนือไปถึงเมืองชิน (ในยุन्नาน) ไต"²⁵ อีกท่านหนึ่งอธิบายชัดเจน
กว่านี้ชื่อว่า "เสี้ยวซือเดิมเป็นแคว้นหนึ่งในราชวงศ์ฉิง ที่ค้ตะวันออกเฉียงใต้ของก๊กนี้ติด
กับทะเล ที่ค้ตะวันออกเฉียงมีแม่น้ำเล็ก ๆ ล่ายหนึ่งผ่านเมืองชินและเมืองเหลียน ที่ค้ตะวันตกมี
ทางบกไปถึงพวกเผ่าไปฮ้อหม่ามไต"²⁶ ศูนย์กลางของแคว้นแคว้นนี้อยู่ที่เมืองเสี้ยวซือ ปัจจุบัน
เป็นที่ตั้งเมืองฮานอยศูนย์กลางการเมืองการปกครองของเวียดนาม

แคว้นแคว้นเมืองแกวประกอบด้วยหลายเผ่าพันธุ์พื้นเมืองของเวียดนาม เผ่าพันธุ์ผู้ไท
เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเมืองแกว โจวซีเพยกล่าวถึงที่ค้ตะวันตกของเมืองเสี้ยวซือมีทางบกไป
ถึงพวกเผ่าไปฮ้อหม่าม* ไตรวมถึงผู้ไทในที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง แม่น้ำดำ ดินแดนของอ้ายลาว
ไตใหญ่ในเมืองจาม ไตลื้อในที่ราบลุ่มเขอหลี่และไทยลันนาในที่ราบลุ่มเชียงราย แหล่งชุมชน
ผู้ไท เป็นทางผ่านสำคัญที่เดินทางออกจากเมืองเสี้ยวซือไปยังที่ค้ตะวันตก เข้าสู่เมืองของพวกไต
ในเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน

²⁵ จ้าวหลู่ซือ, พงศาวดารประเทศราช (พ.ศ. 1768), (กรมหนังสือจหวา ปักกิ่ง
ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพที่ 6, เสี้ยวซือ.

²⁶ โจวซีเพย, หลิ่นว้ยไต้ดำ (พ.ศ. 1717-1733), (หอหนังสือจิวรุ้งจี้ สัน
ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพฮันหนาน.

* นักประวัติศาสตร์จีนเห็นว่า "ไปฮ้อ" หมายถึงชนเผ่าร้อยเผ่า จากผลการวิเคราะห์
ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิที่ตั้งของป่าฮ้อตามหลักฐานพงศาวดารจีน ไปฮ้อก็คือชนเผ่าไตกลุ่มต่าง ๆ
ในแถบเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน.

ตำนานสิบห้าราชวงศ์ได้กล่าวถึงขุนลาวขึ้นเมืองเงินยาง เชียงแสนชักชวนพญาเงี้ยวไปปราบปรามเมืองแก้ว²⁷ เมื่อปราบได้แล้ว พญาเงี้ยวก็ปกครองอยู่ที่เมืองแก้วหลายปี²⁸ ตำนานไตลื้อของสิบสองพันนา ก็ได้ให้การยืนยันว่า เหตุการณ์นี้ เกิดขึ้นภายหลังพญาเงี้ยวสร้างเมืองเชียงรุ่งขึ้นในปี พ.ศ. 1733 แล้ว²⁹ ขอบเขต "เมืองแก้ว" ในที่นี้คงหมายถึงบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแดงและแม่น้ำดำส่วนหนึ่งของดินแดนเมืองแก้วมากกว่าที่จะหมายถึงแคว้นแคว้นทั้งหมดของเมืองแก้ว เพราะตามหลักฐานจีนในแคว้นเมืองแก้ว ยังมีอำนาจใหญ่ที่เหนือกว่าชุมชนผู้ไทอีกสองอำนาจ นั่นก็คือราชวงศ์จีนลี้กับอำนาจหนานเจ้า

ในพงศาวดารสามก๊ก (สามก๊ก พ.ศ. 763-823) ได้กล่าวถึงนายทัพสี่คนหนึ่งยึดครองตัวเมืองเสียวสือและแผ่อำนาจลงใต้ ดังนี้

หลี่ไต๋ (ชื่อนายทัพสี่) ยึดได้เสียวโจว (เสียวสือ) แล้วส่งกองทัพลงไปปราบปราม ลันเจิน (ในเวียดนาม) ประหารข้าศึกนับเป็นหมื่นคน ต่อมาส่งข้าราชการไปเกลี้ย-
กล่อมเจ้าเมืองฟู่หนัน หลิงฮี้ (林邑) ผังหมิน (堂明) และเมืองอื่น ๆ เจ้าเมือง-
เหล่านี้ต่างก็ส่งทูตมาถวายบรรณาการ เนื่องด้วยมีผลงานดีเด่น มีพระราชโองการแต่งตั้งให้เป็นนายทัพประจำเมืองฉันทัน (于真南)³⁰

สันนิษฐานการเปลี่ยนราชวงศ์เรื่อย ๆ แต่อำนาจการปกครองเวียดนามเหนือที่ถือตัวเมืองเสียวสือเป็นศูนย์กลางนั้นไม่เคยยกเลิกไป นอกจากนี้ใช้เมืองเสียวสือเป็นศูนย์กลางควบคุมสถานการณ์

²⁷ ส่ายงานวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ตำนานสิบห้าราชวงศ์ เล่มที่ 1, (เชียงใหม่ : 2524), หน้า 295.

²⁸ คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (พระนคร : 2514), หน้า 8.

²⁹ หลี่โพ้อแปลไตลื้อเป็นจีน, หนังสือบ้านเมืองลื้อ, หน้า 1.

³⁰ เจินโซ่, ประชุมพงศาวดารสามก๊ก (พ.ศ. 808-860), (กรมหนังสือลงหา บก กิ่ง ไร่ปราบศึกพิมพ์), ม้วนที่ 60.

ภายนอกญานานสิ้นแล้ว³¹ ราชวงศ์ซันยังใช้ เป็นเมืองผ่านสำคัญระหว่างเส้นทางคมนาคมภาคใต้
 สิ้นกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน³² เนื่องจากตัวเมืองเสียวซือมีประโยชน์ต่อสินค้าด้าน
 การเมือง การปกครองและด้านเศรษฐกิจการค้า ต่อมาในราชวงศ์หยวนสิ้น อำมาตย์ฝ่ายขวา
 ประจําณฑลญานานชื่อจันตู ล่นอให้ทางราชสำนักจีนจัดตั้งที่ว่าการระดับมณฑลในที่เมืองเสียวซือ
 ดังนี้ "ปีที่ 21 ในรัชกาลซือเจิ้น (พ.ศ. 1904) เดือน 12 จันตูอำมาตย์ฝ่ายขวาประจําณฑล
 กราบทูลว่า เสียวซือติดต่อกับเจงละ เมืองจาม ญานาน เสียนหลอ หม่าและอีกหลายก๊ก น่า
 จะตั้งมณฑล ณ ที่นี้"³³ การที่ตัวเมืองเสียวซือและดินแดนส่วนใหญ่ในแคว้นเมืองแกวอยู่
 ภายใต้การดูแลของจีนนับแต่พุทธศตวรรษที่ 8 จนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ 20 บริเวณการ -
 เคลื่อนไหวของผู้ไท่สูงจํากัดอยู่ในลุ่มแม่น้ำแดงกับแม่น้ำดำ ภาคตะวันตกของแคว้นแคว้น
 เมืองแกวเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า เมืองแกวที่พญาเสืองผนวกได้ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 18
 นั้นควรหมายถึงแหล่งชุมชนผู้ไท่ลุ่มที่อยู่ที่ทางภาคตะวันตกในแคว้นเมืองแกว

ผู้ไท่อยู่ในฐานะที่ขึ้นอยู่กับอำนาจราชวงศ์ซันและหนานเจ้าประจำเมืองเสียวซือเป็นช่วง
 ระยะเวลาสั้น มิใช่ชนเผ่าที่ปกครองตนเองอย่างอิสระเหมือนเมืองอื่น ๆ ในหมู่ชนชาติไต
 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน จึงไม่มีบทบาททางการเมืองเท่าไรในประวัติศาสตร์แคว้น -
 แคว้นเสียวซือ เหตุการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของผู้ไท่มีการบันทึกน้อยมากในพงศาวดารจีน
 โบราณ แต่หลักฐานปลายราชวงศ์หยวนชิ้นหนึ่งได้กล่าวถึง พงฮี้ (紅莖) ในดินแดนเมือง
 แกวตลอดจนสภาพสังคมของหงฮี้ ดังพงศาวดารฮยู่ซือระบุว่า

³¹ หลี่หยวนหยาง, จดหมายเหตุญานาน (พ.ศ. 2116-2162), ม้วนที่ 1, ระบุว่า
 "กล่าวถึงสถานการณ์ ต้องเน้นจุดยุทธศาสตร์ จุดยุทธศาสตร์ของญานานมีสามจุด (หนึ่ง) ทิศตะวันออกเฉียง
 เียงใต้มีพวกป่าเถื่อนปาไปซีฟู ลาวและเสียวซือ เราอาศัยเมืองหยวนเสียงและหลินฮันเป็น
 ภูมิลำเนาสำคัญ..."

³² จ้าวหลู่ซือ, พงศาวดารประเทศราช (พ.ศ. 1768), บรรพทีกเสียวซือ, ระบุว่า
 "เสียวซือโบราณเรียกเมืองแกว... ทิศตะวันตกมีทางไปยังเผ่าไปฮี้หม่าน ทิศเหนือไปถึงเมือง
 ฮัน (ในญานาน) ได้."

³³ ช่งเหลียน, พงศาวดารราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1913), ม้วนที่ 209, บรรพ -
 ประวัติอันหนาน.

หงษ์ห่างจากเสียวโจว (เสียวซือ) ไม่นิโกลเท่าไร ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
ของดินแดน (เสียวโจวหรือเสียวซือ) (หงษ์) เป็นเมืองที่ติดต่อกับลาวจวา (老撾)
(ในเมืองลาว) เมืองจามและเสียวโจว ผู้คนในเมือง (หงษ์) นี้ไม่สวมใส่เสื้อ
ใช้ผ้าคลุมกาย คล้ายคลึงกับพวกหวยกวา (ชนเผ่าในภาคเหนือจีน) ที่นี้ไม่มีเกลือ"³⁴

คำว่า "หงษ์" ในภาษาจีนแปลว่าพวกต่างดาวแดง หงษ์มีที่ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียง-
เหนือของตัวเมืองเสียวซือและระยะทางก็ไม่นิโกลเท่าไร น่าจะหมายถึงผู้ไทในบริเวณที่ราบ-
ลุ่มแม่น้ำแดง ราชวงศ์ฉินจึงตั้งชื่อให้เป็นหงษ์หรือพวกต่างดาวแดง เพราะแหล่งชุมชนนี้อยู่ใน
ที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง

เนื่องจากขาดแคลนหลักฐานของพงศาวดารจีน ยากที่จะสรุปสภาพวิวัฒนาการของ
สังคมผู้ไททั้งหมด แต่เราสามารถประมาณขอบเขตดินแดนของเมืองแก้วได้บ้างดังกล่าวแล้ว
แม้ว่าพงศาวดารจีนกับตำนานพื้นเมืองภาคเหนือไทยให้ข้อมูลคนละอย่างก็ตาม

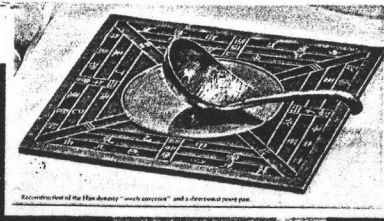
เมืองเขือหลี่

เมืองเขือหลี่ เป็นแหล่งชุมชนไตลื้อมาแต่โบราณกาล ปัจจุบันเป็นที่ตั้งเมืองหลวง
เชียงรุ่ง (เจงฮุง) (景洪) ของสิบสองพันนา ในประวัติคำศัพท์เจ้าเมืองเขือหลี่เคย
อาศัยตัวเมืองนี้ เป็นที่มั่นในการขยายอิทธิพลไปยังรอบด้าน เมืองเขือหลี่จึงมีอาณาเขตกว้าง
บ้างแคบบ้าง แต่ส่วนมากแล้วที่ราบลุ่มเขือหลี่เป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหวทางการเมือง
การปกครอง

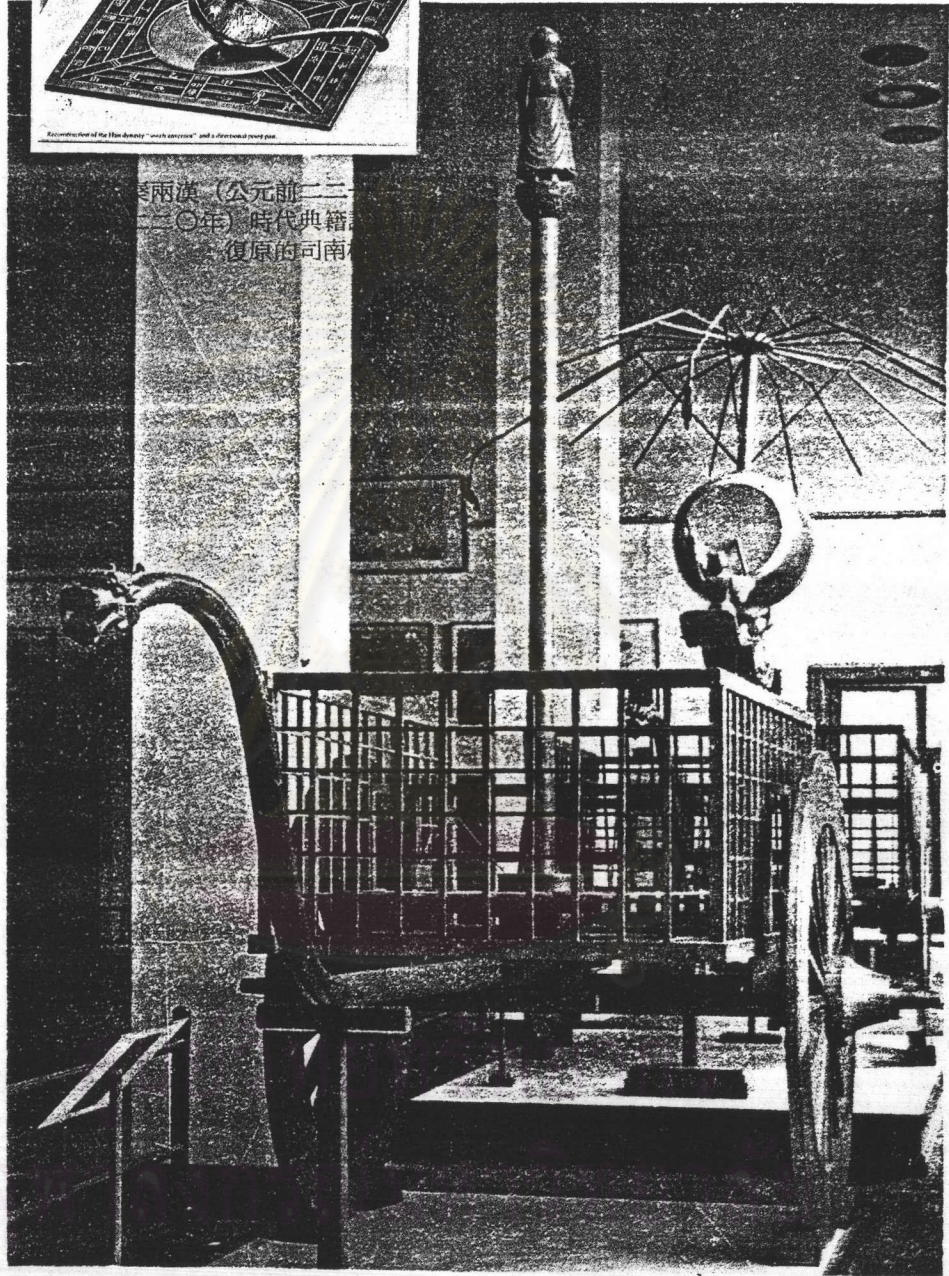
เท่าที่หลักฐานจีนระบุ ชื่อเมืองเขือหลี่มีขึ้นในระยะเก่าสุดคือสมัยราชวงศ์โจวก่อน
ค.ศ. 256 การตั้งชื่อแบบนี้มาจากต้นเหตุที่เมืองนี้สามารถตั้งชื่อได้ที่มีลักษณะเหมือนเข็มทิศ
และใช้รถศึกไต้หวันทางไปกลับเมืองหลวงซินไต จึงสร้างความแปลกประหลาดใจให้กับราชสำนัก
จีนเป็นอย่างมาก จึงตั้ง ชื่อเมืองนี้ให้เป็น "เขือหลี่" เพราะคำว่า "เขือหลี่"

³⁴ โจวซือจง, อี้ยู่ซือ, (กรมหนังสือลงหวา บักกิ้ง : พ.ศ. 2524), ม้วนปลาย.

ลักษณะของรถเขมือหสี่[รอดชี้ทิศได้]

指南車 (模型) 是中國最早的指南工具之一。

兩漢 (公元前二二〇年) 時代典籍
复原的司南

ประติษฐานกรรมชิ้นนี้เป็นม้าเทียมรถจากเมืองเซอหสี่ กลางรถติดตั้งเสาซึ่งมีตุ๊กตาไม้อยู่บนยอดเสาท่าหน้าที่เหมือน เข็มทิศ เพียงแต่ว่าตุ๊กตาไม้ชี้ทิศได้ตลอด

ที่มา : สำนักนิเทศยสารภาพระชาชน. สิ่งประติษฐานชิ้นดีในสมัยโบราณจีน (ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ), ค.ศ. 1984, หน้า 1.

ในภาษาจีนโบราณหมายถึงรถศึกได้ตั้งพงคำวตารสินว่าไว้ ดังนี้

(เชอหลี่) ในสมัยโบราณเรียกว่า ชานหลี่ กล่าวกันว่าฮยั้ง (ชื่อบุคคล) ได้มีคำสั่งให้บ้านเมืองรอบด้านทั้ง 4 ทิศส่งบรรณาการมาให้สิน ชานหลี่ได้นำเอาเงาข้างหมาขาล้นมาถวายโจวกง (ชื่อบุคคล) จึงได้สร้างรถที่ลำารถศึกได้ยู่ตลอดเวลา ฮยั้ง อาศัยรถนี้ขึ้นนำทัพค้ำทางสูงทำให้เดินทางกลับประเทศได้ ดังนั้นจึงตั้งชื่ออีกชื่อหนึ่งให้กับชานหลี่ว่า เชอหลี่ เพราะที่หลังออกเสียงเพี้ยนไป เป็นเชอหลี่³⁵

ภายหลังราชวงศ์โจว ชื่อเชอหลี่สูญหายจากพงคำวตารสิน เป็นช่วงระยะนานพอสมควร ในช่วงระยะนี้มีการเรียกชื่อต่างกันไป อาทิ เตียนยั่ว ฟันทองหมาน ฟันทองไปฮี้ เป็นต้น ต่อมาถึงราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1749-1911) จึงฟื้นฟูใช้ชื่อเมืองเชอหลี่อีก การที่ราชวงศ์หยวนคืนผนวกดินแดนเชอหลี่เข้าไว้ในระบบการปกครองท้องถิ่นของตนนั้น เป็นชนวนที่ก่อให้เกิดพญามังรายแผ่อิทธิพลข้ามเขตแดนเพื่อกู้เมืองเชอหลี่ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติออกจากอุ้งมือของอำนาจใหญ่ เมืองเชอหลี่จึงแตกแยกออกเป็นเชอหลี่ใหญ่กับเชอหลี่เล็ก เชอหลี่ใหญ่อยู่ใต้อำนาจการปกครองของราชวงศ์หยวนสิน เชอหลี่เล็กเข้าข้างพญามังราย ในช่วงตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ราชวงศ์หยวนสินใช้นโยบายปราบปรามหน้าหน้าและปละบโยนตามหลัง ผลักดันอิทธิพลของราชวงศ์มังรายออกนอกเขตแดนยูนนานสิน จึงได้รักษาเมืองเชอหลี่ให้คงสภาพเดิม ภายหลังกลางพุทธศตวรรษที่ 19 ชื่อเชอหลี่ใหญ่และเชอหลี่เล็กจึงหมดหายไปจากพงคำวตารราชวงศ์หยวนสิน

สำหรับ "เชียงรุ่ง" เป็นชื่อเมืองที่พวกไตลื้อนิยมเรียกกันในหมู่ตนเองด้วยความเชื่อตามนิทานพื้นเมืองที่ว่า พญาอาลาโวตามล่ากวางถึงที่ตั้งเชียงรุ่งปัจจุบัน ต้องค้างคืนหนึ่ง ในเช้าวันรุ่งขึ้นพบว่า เป็นสถานที่อุดมสมบูรณ์ จึงตั้งชื่อเมืองเป็นเชียงรุ่ง หมายถึงเรียงแห่งแสงรุ่ง³⁶ ตำนานไตลื้อได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกว่า ปี พ.ศ. 1723 พญาเงืองครองราชย์เป็นเจ้าเมือง "เวียงหอคำ เชียงรุ่ง"³⁷

³⁵ เขยเข้าหมิน, พงคำวตารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่, (ปักกิ่ง : 2463), บรรพที่ 252.

³⁶ นิทานพื้นเมืองไตลื้อชื่อ "นิทานกวางทอง", (อ้างถึงใน ประวัติศาสตร์ไตลื้อ โดยสังเขป) (ยูนนาน : 2528), หน้า 29.

³⁷ หลี่โพฮ้อแปลไตลื้อเป็นจีน, หนังสือบ้านเมืองลื้อ, หน้า 1.

สังคมไตลื้อของเมืองเขอหลี่มีลักษณะเป็นไตพื้นเมือง ไตพื้นเมืองเหล่านี้นิยมอาศัย
ข้างเป็นพาหนะสำคัญในการประกอบอาชีพขนส่งสินค้า ในรัชกาลอู่ตี้ (ก่อน พ.ศ. 677-683)
แห่งราชวงศ์ฮั่น จางเซี่ยน (张騫) ราชทูตจีนได้ออกเดินทางไปเมืองต้าเซี่ย (อัฟกา-
นิสถานปัจจุบัน) เขาได้พบเห็นพ่อค้าชาวเลจวนนำ "ไม้เท้าไม้ไผ่" และ "ผ้าเลจวน" ไปขาย
ที่นั่น แล้วมีชาวสินธุ (อินเดีย) นำสินค้าเหล่านี้ไปขายต่อบ้านเมืองของตน จึงลอบถามและ
รับทราบว่ามีเส้นทางสายหนึ่งจากเลจวนผ่านยูนนานและพม่า เข้าสู่อินเดียได้ ต่อมาตามข้อเสนอ
จากจางเซี่ยน ราชวงศ์ฮั่นจึงส่งคณะทูตเดินทางไปสินธุ (อินเดีย) ตามเส้นทางสายนี้
แต่มาถึงแค่คุณมิง คณะทูตก็ถูกเผ่าพันธุ์คุณมิงขัดขวางทางไม่ให้ผ่าน แต่ทราบจากคำบอกเล่า
จากเผ่าพันธุ์คุณมิงว่าทิศตะวันตกของคุณมิงมี "ก๊กฮี้ข้าง" ดังพงศาวดารสี่สี ระบุว่า

พวกเขาเผ่าพันธุ์ของคุณมิงไม่มีเจ้าเมือง ข้าราชการในการปล้นชิงทรัพย์ ประหารชีวิต
ราชทูต การเดินทางส่งไม่สำเร็จ แต่ได้ฟังเขาเล่าให้ว่า ทิศตะวันตกของคุณมิง
ราวพันกว่าลี้มีก๊กฮี้ข้าง เรียกชื่อเป็นเตียนยั่ว พ่อค้าเลจวนเคยเดินทางผ่าน³⁸

เมื่อปีพ.ศ. 2527 คณะโบราณคดีเมืองเซียงรุ่งไตขุดพบงาช้างเก่าจำนวนหนึ่งใน
โบราณสถานเขตเมือง³⁹ จึงอาจเป็นได้ว่า ไตลื้อมีขนบธรรมเนียมที่ใช้อย่างเป็นพาหนะในการ
ประกอบอาชีพประจวบถ้วนมาช้านานแล้ว

ช่วงราชวงศ์ถังจีน (พ.ศ. 1161-1450) เป็นช่วงที่วัฒนธรรมพื้นเมืองของไตลื้อ
มีการพัฒนาอย่างมาก การตกแต่งร่างกายถือเป็นการแสดงเกียรติศักดิ์ในสังคมและชี้ให้เห็น
ความแตกต่างกันของไตลื้อกลุ่มต่าง ๆ ด้วย หมานซูได้กล่าวอย่างละเอียดว่า

พวกป่าเถื่อนพันตำหมาน พันทองหมาน พันเงินหมาน สักเท้าหมาน สักหน้าหมาน
ตั้งกระสวยกระจายอยู่ที่หย่างชังและโคหนาน พันตำหมานใช้สีทาที่ฟัน พันทองหมานใช้
แผ่นทองห่อที่ฟัน พันเงินหมานใช้แผ่นเงินห่อที่ฟัน มีระยะที่ต้องออกไปพบแขก ต้องใช้

³⁸ ซื่อหม่าเซี่ยน, พงศาวดารสี่สี, (ในประชุมพงศาวดารราชวงศ์ 24 ชุด),
(กรมหนังสือขังอู่ บักกิ่ง สมิยสารารณรัฐประจำอินจีน ไม่ทราบปีที่พิมพ์), บรรพตำห้วน เลี้ยจ้วน.

³⁹ จางกงสิง, ชนชาติไทยในประเทศไทย, (เฉลิมนิล กรุงเทพฯ : 2530), หน้า 10.

เครื่องประดับเหล่านี้ เวลากินข้าวจึงถอดออกมา⁴⁰

วัฒนธรรมพื้นเมืองไตลื้อได้รับการยืนยันจากหลักฐานทางราชวงศ์หยวนที่เคอเข้าสำรวจ
ในเขตแดนไตลื้อว่า "ใช้ทองหุ้มห่อพื้นบนพื้นล่าง เรียกพวกเขาเป็นพื้นทอง"⁴¹

เมืองเชอหลี่ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มเชอหลี่ มีภูเขาสูงต่ำทอดยาวเหยียดจากเหนือลงใต้
และมีแม่น้ำโขงไหลผ่านที่ราบลุ่มแห่งนี้ อุณหภูมิอันพอเหมาะและแหล่งน้ำอันสมบูรณ์ทำให้บริเวณ
ที่ราบลุ่มเชอหลี่เหมาะสำหรับปลูกข้าว หมานซูได้ระบุถึง "ตอนใต้ของโคหนานเลี้ยงช้าง
ตัวช้างใหญ่กว่าควาย บ้านละหลายเชือก ใช้ไถนาแทนควาย"⁴² ข้อความตอนนี้นอกจาก
บอกให้รู้ลักษณะพิเศษในการใช้สัตว์เลี้ยงแล้ว ยังบ่งชี้ถึงในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-15 ไตลื้อ
ใช้แรงงานสัตว์ไถนา แทนวิธีการเพาะปลูกจารุหยอดเมล็ดพันธุ์พืชแบบดั้งเดิม พลังการผลิต
ในด้านการเกษตรมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น

ยุหนานตั้งอยู่ภายในดินแดนที่ห่างไกลจากทะเล เกสอสินเราวจึงเป็นสินค้าสำคัญ
ที่ตลาดท้องถิ่นต้องการมาก กระตุ้นให้อุตสาหกรรมพื้นเมืองของไตลื้อมีชีวิตชีวาขึ้น ไตลื้อได้
คิดค้นกรรมวิธีการผลิตเกลือเม็ดโต ๆ จนขึ้นชื่อกองหนานเจ้าในยุหนานยอมรับว่า
"การต้มเกลือของพวกป่าเถื่อนมีกรรมวิธี เกลือแต่ละเม็ดมีน้ำหนัก 1-2 ตำลึง เวลา
ค้าขายคิดเป็นเม็ด"⁴³

ภายใต้อำนาจการปกครองของหนานเจ้า พวกไตลื้อเหมือนกับเผ่าพันธุ์อื่น ๆ ใน
ยุหนาน มีหน้าที่ถูกเกณฑ์ทหารทุกปี สำหรับอาวุธสงครามต้องเตรียมเอง อุตสาหกรรมทำมีด
เหล็กจึงกำเนิดขึ้นพร้อมกับระบบเกณฑ์ทหารในเมืองเชอหลี่ หมานซูให้ข้อความละเอียดว่า

⁴⁰ ฟันฉั่ว, หมานซู (พ.ศ. 1410), ม้วนที่ 4.

⁴¹ หลี่จิง, พงศาวดารยุหนาน, (อ้างถึงใน ประวัติศาสตร์ไตลื้อโดยสังเขป)
(ยุหนาน : 2528), หน้า 45.

⁴² ฟันฉั่ว, หมานซู (พ.ศ. 1410), ม้วนที่ 7.

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

เดือนที่ 11 และ 12 ทุกปี ภายหลังเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว นายทัพ (ของหนานเจ้า) มีหนังสือถึงหัวเมืองและหมู่บ้านทุกแห่งภายในดินแดนให้ข่มขู่กัน เป็นศัพท์ อารูประเภท กระบี่และดาบต้องเตรียมเอง และให้อยู่ในสภาพแหลมคมตลอด การไม่ทำตามระเบียบ ข้อบังคับนี้จะถูกลงโทษหนัก⁴⁴

เนื่องจากอารูเหล่านี้นายช่างหนานเจ้าเป็นผู้ออกแบบให้ จึงตั้งชื่อเป็น "กระบี่หนานเจ้า" วิธีการผลิตแพร่หลายทั่วไปในหมู่ไตลื้อและเผ่าพันธุ์อื่น ๆ ในยูนนาน

กระบี่หนานเจ้า ผู้มีสิทธิ์ใช้นั้นไม่จำกัดฐานะผู้ดีหรือคนจน มีการติดกับตัวตลอด วิธีการทำกระบี่คือ เผาเหล็กดิบ สัมน้ำ ทาแบบข้าหลายหน แล้วตีเป็นรูปกระบี่ ด้ามกระบี่ ทำด้วยนอแรดและฝังด้วยทองกับหยก⁴⁵

ฝีมือละเอียดและประณีตในอุตสาหกรรมทำมีดย่อมเป็นพื้นฐานในการตีแผ่นทองห่อหุ้ม แสดงว่าโลหะได้เข้าสู่ชีวิตประจำวันของไตลื้อในเมืองเขือหลินตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา และเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ว่าพลังการผลิตของไตลื้อได้เข้าสู่ยุคแห่งพัฒนาการใหม่

อุตสาหกรรมแบบครอบครัวที่สำคัญคือทอผ้าด้วยวัตถุปั่น ที่ราบลุ่มเขือหลินเป็นแหล่งผลิตปูย่น ไตลื้อรู้จักใช้วัตถุปั่นชนิดนี้ทอเป็นผ้าและตัดเป็นเสื้อ ในหนานชู่ ได้กล่าวถึง

ในภาคตะวันตกของเมืองหิงฮิน (牟定) หัวหนาน (拓索) และลินจวน (寻1考) พวกเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ไม่เลี้ยงไหม แต่เก็บผลนุ่น ปอกเปลือกออก ภายในมีปุยสีขาว เหนือปุยต้นหลัง ปั่นเป็นเส้นด้าย ทอเป็นผ้าสีเหลือง ตัดเป็นผ้านุ่ง ชายหญิงใส่ได้ทั้งนั้น⁴⁶

ก่อนตัดเป็นผ้านุ่ง ไตลื้อยังรู้จักใช้ห้ำสีย้อมผ้า ผู้มีโอกาสไปที่เมืองเขือหลินมักจะพบว่าพวกไตลื้อ "ใส่เสื้อสี เขียวและกางเกงผ้าฝ้าย ใช้เถาวัลย์รัดเอว เอาผ้าแดงพันหัวให้มีหางห้อยลงมาด้านหลัง เป็นเครื่องประดับ ผู้หญิงยังใช้ผ้านุ่งห้ำสีคลุมกาย⁴⁷

⁴⁴ ฟันฮัว, ปลายราชวงศ์ถัง (ถึง พ.ศ. 1161-1450), หนานชู่ ม้วนที่ 9, เรื่องระเบียบข้อบังคับของพวกป่าเถื่อนตอนใต้.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, เรื่องผลิตภัณฑ์ในยูนนาน.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, ม้วนที่ 7.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, ม้วนที่ 4.

จากแง่มุมหลายด้าน ทำให้เรามองเห็นสังคมโตลื้อได้หลุดพ้นจากสภาพศักดาบรรพ
เริ่มมีความเจริญทางเทคโนโลยี นอกจากนี้วิถีชีวิตสมบูรณ์และของมาใช้ประโยชน์ได้แล้ว ยัง
สามารถรับความเจริญจากหนานเจ้าซึ่งเป็นสื่อกลางถ่ายทอดความเจริญก้าวหน้าจากราชวงศ์-
ถึงเข้ามาในที่ราบลุ่มเข่อหลี่และหัวเมืองรอบด้าน

หลังการทำสงครามมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ราชวงศ์ถังกับหนานเจ้าได้ฟื้นฟูความ
สัมพันธ์ในรูปแบบบรรณาการในปี พ.ศ. 1337 เขียนเหิงอ๋องของหนานเจ้าได้ส่งลูกหลานของ
ผู้ดีไปศึกษาวิชาการที่ฉินตูแห่งเสฉวน นับแต่นั้นมา "ผู้ที่สำเร็จวิชาการเดินทางกลับบ้านเมือง
แล้วมีผู้สลับเปลี่ยนไปอีก คงสภาพนิรันดร์ห้าสิบปีไม่ขาดสาย ผู้ที่ไปศึกษาเสฉวนไม่ต่ำกว่า
หนึ่งพันหนึ่งร้อยคน"⁴⁸ แม้แต่ในช่วงสงครามกับราชวงศ์ถัง หนานเจ้าก็ไม่เคยยุติการนำเทคโนโลยี-
จากราชวงศ์ถึงเข้ามาใช้โดยวิธีการลักพาตัวช่างฝีมือ ดังพงศาวดารจีนว่าไว้ดังนี้
ปี พ.ศ. 1370 ซยเตียนนายทัพหนานเจ้าบุกเข้าเมืองฉินตู "ปล้นสี่ช่างฝีมือหญิงหลายหมื่นคน
และของมีค่ากลับไป"⁴⁹ และปี พ.ศ. 1372 หนานเจ้ายึดเมืองฉินตู "ได้ลักพาช่างฝีมือ
หลายหมื่นคนลงใต้" แต่หนานเจ้ามีแบบวิธีการทอผ้าเหมือนกับจีน⁵⁰ ในตลอดช่วง
ระยะเวลาแห่งราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1161-1450) หนานเจ้าได้ใช้วิธีทั้งสันติและสงคราม
ได้ถ่ายทอดระบบแบ่งปันที่ดิน ระบบชลประทาน วิธีการเพาะปลูก ระบบภาษี เทคนิคทอผ้า
ระบบการเกษตรทหาร สถาปัตยกรรมก่อสร้าง ตลอดจนดนตรีและภาษาจีนเข้ามาใช้ในยุคนาน
โตลื้อในเมืองเข่อหลี่ย่อมได้รับประโยชน์จากหนานเจ้าอีกต่อหนึ่งในเมื่อหนานเจ้าพยายามนำ
เทคโนโลยีตะวันตกให้ เช่นบังคับให้โตลื้อทำ "กระเป๋หนานเจ้า" ซึ่งช่วยฟื้นฟูฐานอุตสาหกรรม
โลหะของเมืองเข่อหลี่ เทียบเคียงกับเมืองต่าง ๆ ในหมู่ชนชาติไตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ตอนบนแล้ว นับแต่ราชวงศ์ถึงเป็นต้นไป โตลื้อในที่ราบลุ่มเข่อหลี่มีความก้าวหน้าหลายด้านดังที่
ยกมากล่าวข้างต้น

⁴⁸ ประชุมขุนเสียว, ม้วนที่ 3. (อ้างถึงใน ความสัมพันธ์ระหว่างหนานเจ้ากับราชวงศ์ถึงของนายหวังจง), (ปักกิ่ง : 2503), หน้า 306.

⁴⁹ ซอหม่ากวาง, สี่ร้อยเรื่องเสียน (พ.ศ. 1627), ม้วนที่ 244. (อ้างถึงใน ความสัมพันธ์ระหว่างหนานเจ้ากับราชวงศ์ถึงของนายหวังจง) (ปักกิ่ง : 2503), หน้า 302.

⁵⁰ โอเหยียง ฮิว, ซิงถั่งซู่ (พ.ศ. 1603), (กรมหนังสือลงหวา ปักกิ่ง ไม่ทราบปีที่พิมพ์), ม้วนที่ 147, บรรพหนี่หมาน.

ความพร้อมทั้งทางด้านวัตถุ เศรษฐกิจและอื่น ๆ เป็นหลายศตวรรษ ที่สุดในปี พ.ศ. 1723 พญาเสด็จบรรพบุรุษของไตลื้อสามารถก่อตั้งอาณาจักรปราสาททองซึ่งไตลื้อ เรียกว่า "เวียงหอคำ" ขึ้นใหม่ที่ราบลุ่มเขอหลี่ ภายในบ้านเมืองใหม่ที่มีการใช้ระบบแรงงานหญิง ตำนานไตลื้อกล่าวว่า พญาเสด็จมี "ชายาล่มมหึงหมิ่นล่องพันคน"⁵¹ ผู้หญิงเหล่านี้ไม่สามารรถทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของพญาเสด็จได้ทั้งหมด ส่วนใหญ่ต้องตำ เนิบกิจกรรมประเภททอผ้าเพื่อหารายได้เข้า "เวียงหอคำ เชียงรุ่ง" ซึ่งเป็นพลังการผลิตสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจของเมืองเขอหลี่

อาณาจักรปราสาททองให้ราบลุ่มเขอหลี่อยู่ได้ไม่ถึงศตวรรษ ยูนนานสิ้นได้ กิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงด้วยพลังผลักดันจากกองทัพมองโกลแห่งราชวงศ์หยวน ภายหลังจากมองโกลปราบหนานเจ้าเล่าริจสิ้นในปี พ.ศ. 1796 เมืองเขอหลี่ที่เคยอยู่ปรองดองกับหนานเจ้าอย่างดีมาช้านานนั้นต้องเปลี่ยนเจ้าผู้ปกครองใหญ่เป็นราชวงศ์หยวนสิ้นแทน ด้านหนึ่งได้รับความเจริญก้าวหน้าจากราชวงศ์หยวนสิ้นต่อไป แต่อีกด้านหนึ่งเมืองเขอหลี่ กิดการต่อต้านอำนาจการปกครอง เนื่องจากในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ราชวงศ์หยวนสิ้นมีนโยบายรวมชนเผ่าน้อยต่าง ๆ ให้อยู่ใต้อำนาจการปกครองท้องถิ่นยูนนานสิ้นด้วยกำลังทหาร ซึ่งจะศึกษาอย่างละเอียดในบทต่อไป

เมืองปาไปซิฟู

เมืองปาไปซิฟู เป็นแหล่งชุมชนไทยล้านนา ที่ตั้งเมืองปาไปซิฟู เป็นปัญหาที่ค่อนข้างสับสนซับซ้อน ก่อนพญามังรายสร้างอาณาจักรเชียงใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 1839 ปาไปซิฟูหมายถึงเมืองเชียงแสนตลอด ภายหลังจากพญามังรายย้ายศูนย์กลางการเมืองการปกครองไปที่เชียงใหม่ทางราชวงศ์จีนจึงหันมาเรียก เชียงใหม่เป็นเมืองปาไปซิฟูแทน เนื่องจากล่องเมืองในภาคเหนือไทยเคยถูกราชวงศ์จีนโบราณ เรียกชื่อเป็นเมืองปาไปซิฟู จึงก่อความสับสนให้กับนักปราชญ์ในราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 2159-2454) นักปราชญ์บางคนจึงทำการพิสูจน์ที่ตั้งแน่นอนของเมืองปาไปซิฟู ในหนังสือ "บันทึกการปราบปรามพม่า" นายเว่ยหยวน ฮี้แจงว่า "จินไม่ (เชียงใหม่) ก็คือก๊กปาไปซิฟู ตัวเมืองจินไม่ เรียกชื่อว่า ปาไปซิฟูใหญ่ จินแล่น (เชียงแสน) ก็คือปาไปซิฟูเล็ก"⁵² เว่ยหยวนได้แยกเป็นเมืองปาไปซิฟูใหญ่กับเมืองปาไปซิฟูเล็ก.

⁵¹ หลี่โพฮี้, หนังสือบ้านเมืองลื้อ, หน้า 1.

⁵² เว่ยหยวน, บันทึกการปราบปรามพม่า, (หอหนังสือเสี่ยวฟงหูซัย สิ้น ไม่ทราบปี-ที่พิมพ์), (ใน ประชุมพงศาวดารจีนเกี่ยวกับเมืองลาว), (เหอหนานซิน : 2528), หน้า 187-188.

ตามภูมิที่ตั้ง เชียงใหม่และ เชียงแสนที่มีความกว้าง แคบแตกต่างกัน ทั้งร่องรอยให้เรารู้ว่าเมือง เชียงแสนเคยเป็นที่ตั้งเมืองป่าไปชีฟูก่อนแน่ ภายหลังราชวงศ์มังรายย้ายศูนย์กลางไปที่ เชียงใหม่ ราชวงศ์หยวนสินยังคงให้ชื่อกับเมืองใหม่เป็นป่าไปชีฟู มีสาเหตุสำคัญที่ราชวงศ์ หยวนสินได้เน้นชาติสกุลของพญามังรายมากกว่าที่จะไปเน้นที่ตั้งเมือง เมื่อชาติสกุลชาวไตกลุ่ม นี้ย้ายถิ่นฐานไปที่ เชียงใหม่แล้ว ทางราชวงศ์หยวนสินก็ให้เรียกชื่อป่าไปชีฟูตามไปด้วย เพราะ ในภาษาสันป่าไปชีฟูหมายถึงลักษณะของชาติสกุล ดังเช่น "ป่าไปชีฟู ชื่อต่างดาว เรียกว่า สนิม เล่าลือกันว่า เจ้าผู้ปกครองของเมืองนี้มีล้นมแปดร้อยคน แต่ละคนเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน แห่งหนึ่ง ลงได้ตั้งชื่อนี้ไว้"⁵³

จากผลการวิเคราะห์ที่ตั้งเมืองป่าไปชีฟู ช่วยยืนยันฐานให้เราทราบแน่ชัดว่า เชียงแสน หรืออดีตเรียกว่าเงินยาง เชียงแสนเป็นแหล่งกำเนิดเมืองป่าไปชีฟูแห่งแรก

อาจเป็นได้ว่าการรวมกลุ่มของชนเผ่าและชนชาติในบริเวณทางเหนือของประเทศไทย มาแล้วตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 7 เพราะเอกสารจีนบางชิ้นกล่าวถึงการรวมกลุ่มของชนต่าง ๆ "นอกเมืองหย่งชัง" ซึ่งความหมายในภาษาจีนมักจะหมายถึงบริเวณตั้งแต่เมืองฉานถึงเมืองลาว และภาคเหนือของไทยก็นับเนื่องอยู่ในบริเวณนี้ด้วย แม้ยังไม่มีความชัดเจนเช่นหลักฐานทาง โบราณคดีมาสนับสนุนก็ตาม เราก็คาดการถึงการรวมกลุ่มของชนเผ่าแถบนี้ได้

ดังปรากฏพงศาวดารจีนชื่อโฮฮั่นซู ระบุว่า "ปีที่ 9 ในรัชกาลหย่งหยวน (พ.ศ. 640) ฤดูใบไม้ผลิ เดือนอ้าย พวกป่าเถื่อนต่างดาวและฉานก๊ก (เมืองฉาน) ที่อยู่ภายนอกเมืองหย่งชัง เดินทางมาถวายเครื่องบรรณาการ จักรพรรดิเหอดีพระราชทานดวงตราทองและผ้าผูกที่สับดวงตรา สีม่วง สำหรับเจ้าเมืองเล็ก ๆ ได้เพิ่มให้ผ้าผูกที่สับดวงตราสีลายเหรียญเงินด้วย"⁵⁴ เจ้าเมือง ต่าง ๆ ในแถบนี้ที่ได้รับค่าเชลยจากราชวงศ์ฮั่นเข้าไปรับดวงตราที่เมืองสินนั้นมิใช่หลายเมืองทั้งใหญ่ และเล็ก รวมทั้ง "พวกป่าเถื่อนต่างดาว" และ "เจ้าเมืองเล็ก ๆ"

⁵³ เขยเข้าหมิน, พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่, บรรพป่าไปชีฟู, บท 149.

⁵⁴ ฟันเย, โฮฮั่นซู (พ.ศ. 941-988), บรรพจักรพรรดิเหอดี.

แหล่งชุมชนไทยล้านนามีความเข้มแข็งขึ้นในสมัยลวะสังกราชสร้างเมืองเงินยางเชียง-
 แล่น ตำนานพื้นเมืองภาคเหนือไทยให้ข้อมูลถึงประวัติศาสตร์กึ่งนิทานว่า ในพุทธศตวรรษที่ 12
 ลวะสังกราชได้รับบัญชาจากพระอินทร์ให้ลงมาปกครองเมืองเงินยางเชียงแล่นในที่ราบลุ่มอันพอ-
 เหมาะ ลวะสังกราชพร้อมกับภรรยาเสือก่สถานที่ตั้งเมืองเอกอยู่ที่บริเวณดอยตุง ด้วยการ
 ปกครองอันปราชาสามารถ เมืองเงินยางเชียงแล่นรุ่งเรืองขึ้นมา หัวเมืองต่าง ๆ ส่งยกลวะ-
 สังกราชเป็นเจ้าผู้ปกครองใหญ่ที่เรียกว่า "ลวะสังกราชเอกกษัตริย์" ดังพงศาวดารเมืองเงินยาง
 เชียงแล่นว่าไว้ดังนี้:

ส่วนท้าวลวะสังกราช ก็มีพระราชอาชญาให้หรือเอาอาสน์เงินนั้นมาตีเป็นบ่วงเป็นตรา
 เงินยาง ให้รู้ว่าเป็นเงินทิพย์ แล้วท่านก็จำหน่ายท้าวบุญให้ท่านแก่คนทั้งหลายและสร้าง
 ภูมิจารตามแต่พระราชครุฑราทุกประการ ส่วนความสรรเสริญก็ปรากฏไปหัวบ้านน้อย
 เมืองใหญ่ทุกตำบล โดยคำว่า ท้าวองค์นี้จากเมืองสวรรค์มาโดยอุปบัติในเมืองเงินยาง
 ทำให้บ้านเมืองรุ่งเรืองสุขเกษมมากนุกหนา ชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลายพากันยินดีทุก
 ตัวคน จากนั้นมาได้ 6 ปี พระยาที่เป็นเจ้าเมืองยวนก็พร้อมกันประชุมท้าวพระยาเสมา -
 อามาตย์ราชบัณฑิตและโหรทั้งหลายให้ท้าวบุญยามวันดีอันเป็นมงคลได้แล้ว ก็พากันนำ
 เอาของบรรณาการเป็นต้นว่า เงินทอง เสื้อผ้าช้างม้า โคกระบือนำมาถวายแล้วก็สร้างน้ำ
 พระสุคนธ์อันบริสุทธิ์ ยกขึ้นเป็นใหญ่ตั้งพระนามใหม่ว่า ลวะสังกราชเอกกษัตริย์⁵⁵

นับแต่ลวะสังกราชเป็นต้นไป ในที่ราบลุ่มเชียงรายได้กำเนิดระบบการปกครองแบบ
 เมืองเอกกระจายอำนาจให้กับหัวเมืองต่าง ๆ รอบด้าน เจ้าผู้ปกครองใหญ่ที่เรียกว่า
 "เอกกษัตริย์" ถือตัวเมืองเงินยางเชียงแล่นเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครอง สร้างเครือ-
 ข่ายทางการแต่งงานขึ้นในที่ราบลุ่มเชียงรายบนพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การมี
 ลมหญิงแปดร้อยคนย่อมมีนัยะให้เห็นถึงความ เป็นไปได้ในการสร้างอำนาจโดยอาศัยระบบเครือญาติ
 ซึ่งผู้หญิงมีบทบาทสำคัญจนเป็น เรื่องที่รู้จักกันในหมู่นิตยสารของเมืองเขื่อนลุ่มแต่โบราณกาลว่า
 ตอนใต้ของเมืองเขื่อนลุ่มมี "ก๊กลุ่มแปดร้อย"⁵⁶ และ "บนเนินสูงที่ห่างจากเมืองเชียงรุ่ง

⁵⁵ องค์การคำครุสภา, พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแล่น, (ใน ประชุมพงศาวดาร
 เล่ม 33.), (กรุงเทพมหานคร : พ.ศ. 2512), หน้า 204.

⁵⁶ ช่างฉางเฮิน, สืบส่องพันนาในศำบอกเล่า, (อ้างถึงใน นิตยสารการสำรวจสังคม
 ชนชาติโตสืบส่องพันนา เล่มที่ 1), (ยูนนาน : 2526), หน้า 67.

ไม่ไกล มีลัทธิแปดร้อยคนอาศัยอยู่ สันนิษฐานว่านี่ต่างก็ดูแลดินแดนส่วนหนึ่ง" ⁵⁷ ภายหลังจากกองทัพแห่งราชวงศ์หยวนสิ้นปราบปรามพวกทมิฬเจ้าเมืองเขือหลี่ ถึงได้นำเรื่องราวเกี่ยวกับระบบการปกครองที่อาศัยผู้หญิง เป็นกำลังหลักนั้นออกมาเผยแพร่ในราชสำนักจีน ดังพงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่ให้ข้อมูลละเอียดว่า "เล่าลือกันว่า เจ้าผู้ปกครองของเมืองนี้มีลัทธิแปดร้อยคน แต่ละคน เป็นหัวหน้าหมู่บ้านแห่งหนึ่ง" ⁵⁸

ร่องรอยที่ไทยล้านนาก็คง "ภรรยา" เป็นเจ้าผู้ปกครองระดับหัวเมืองยังปรากฏอยู่ในพงศาวดารราชวงศ์หยวนว่า นางกึ่งเมียของขุนฮิลาน (ขุนครามหรือพระเจ้าคราม) (พ.ศ. 1855-1869) เป็นหัวหน้าประจำหัวเมืองเชียงตุงเหนือสุดของอาณาจักรเชียงใหม่ (ขณะนั้นพระเจ้าครามประทับอยู่ที่เชียงราย) นางกึ่งได้แสดงบทบาทในการเสด็จกิจกรรมเกี่ยวกับการมาเยือนของคณะทูตราชวงศ์หยวนจีนดังนี้

ปีที่ 1 ในรัชกาลหยวนโย (พ.ศ. 1857) เดือนที่ 1 (คณะทูตของมณฑลยูนนาน) เดินทางถึงเมืองมู่เอิน (เชียงตุง) ในอาณาจักรนี้ นางกึ่งเมียของเจ้าผู้ปกครองชื่อขุนฮิลาน (พระเจ้าคราม) ให้ลูกน้องชื่อ นายยาวออกมาต้อนรับ ยืนอยู่บนรั้วกำแพงเมือง ส่องถามล่าเหตุที่ท้าวทูตมาเยี่ยม ให้คำตอบไป แล้วถามต่ออีกว่า ในพระราชสำนักนั้นเขียนถึงเรื่องราวอะไรบ้าง ท้าวทูตกล่าวว่า ยังไม่ได้เปิดดู ให้คำตอบไม่ได้ ขอพบขุนฮิลานเสียก่อน นายยาวกลับเข้าไปรายงาน แล้วนำคำสั่งจากนางกึ่งออกมาว่า ท้าวทูตมีธุระอะไร จะบอกได้ คราวที่แล้วก็เช่นกันท้าวทูตเดินทางถึงเมืองเราแล้วก็กลับ แต่อามาตย์ฟ้าฮูเชอติ่นไม่ยอมทำแบบนี้ ⁵⁹

เนื่องจากระบบการปกครองที่ผิดแผกแตกต่างมากกับเมืองต่าง ๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับราชสำนักจีน จึงตั้งชื่อ "ปาไปฮูฟ" แทนชื่อเมืองเงินยางเชียงแสน คำว่า "ปาไปฮูฟ" ในภาษาจีนหมายถึง "ลัทธิแปดร้อยคน" สัญลักษณ์แห่งระบบการปกครองของชาติลี้กู่ลันในช่วงระยะต้นการก่อตั้งบ้านเมืองของไทยล้านนา

⁵⁷ ตำนานปาไปฮูฟ, (อ้างถึงใน ประวัติศาสตร์ไตลื้อโดยสังเขป), (ยูนนาน : 2528), หน้า 29.

⁵⁸ เขยเข้าหมื่น, พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่, บรรพปาไปฮูฟ, บท 149.

⁵⁹ ช่งเหลียน, พงศาวดารราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1913), บรรพปราบปราม, บทที่ปาไปฮูฟ.

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา เมืองปาไปซิฟู (เชียงแสน) กลายเป็นเมืองสำคัญที่อยู่บนเส้นทาง การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเมืองต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน ในหนังสือโชกู่เตี้ยนสี จางเต้าจงได้กล่าวถึง

ปีที่ 15 ในรัชกาลค้ายหยวนแห่งราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1270) ห้าเจ้าจอมอ่อนน้อมราชวงศ์ถังมีพระราชโองการแต่งตั้งให้เป็นอ๋องยูนนาน ที่เรียกว่า ยั่วก๊กกุง สัตตั้งสำนึกว่าการค้ายฟูและอีกสามสำนึก ภายหลังราชวงศ์ถังมีการแต่งตั้ง...เมืองเสียวจื่อปาไปซิฟู เจนละ เมืองจาม เมืองลาว เป็นก๊กที่เรา มีเส้นทางคมนาคมค้าขายติดต่อกันได้⁶⁰

เมืองปาไปซิฟูอาศัยเส้นทางคมนาคมที่แผ่กระจายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบนนี้ ได้ทำการค้าขายกับบ้านเมืองรอบ ๆ หนังสือหมานซูของฝั้นส่ว ได้ระบุถึง "หน่ออังกัก (ก๊กของอ๋องผู้หญิง) มีระยะทางห่างจากสำนึกว่าการเดินหนานราว 30 กว่าวัน ก๊กนี้มีระยะทางห่างจากกัวจิว (ในเวียดนาม) 11 วัน และมีการค้าขายกับชาวบ้านกัวจิวบ่อย ๆ"⁶¹ หน่ออังกักน่าจะเป็นหัวเมืองหนึ่งในดินแดนปาไปซิฟู เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคมและระบบการให้ผู้หญิงไปปกครองหัวเมืองดังกล่าวแล้ว

ในภูมิประเทศแบบเมืองปิดไม่ติดต่อกับทะเล เจ้าเมืองปาไปซิฟูสนใจส่งเสริมให้หัวเมืองต่าง ๆ เปิดเส้นทาง การค้าขายกับเมืองภายนอกเพื่อนำภาชีรายได้เข้าศูนย์กลาง เมืองปาไปซิฟูยังมีการค้าขายโดยตรงกับยูนนานจีน สินค้าที่พ่อค้าปาไปซิฟูนำไปขายในยูนนานจีนเป็นสินค้าจากป่า สินค้าบางชนิดลือชื่อในเมืองจีนเป็นช่วงระยะเวลานาน หนังสือชื่อ "เทียนเซียจิ้นกั้วลี้ปิ่นซู" ได้กล่าวถึงสินค้าสำคัญที่จีนได้จากแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบนมี "ไม้หอมของเขือหลี่ พลิกไทยของมู่ปาง (ในเมืองจาม) เครื่องหอมอันซีและไม้สันหนัของปาไปซิฟู เขี้ยวและเครื่องหอมหลู่เซียของเมืองลาว และหยกประเภทบูเบอร์ของเมืองยาง"⁶²

⁶⁰ จางเต้าจง, โชกู่เตี้ยนสี (พ.ศ. 1808), (ใน ประชุมพงศาวดารจีนเกี่ยวกับเมืองลาว), (เหอหนานจีน : 2528), หน้า 24.

⁶¹ ฝั้นส่ว, หมานซู (พ.ศ. 1410), ม้วนที่ 10.

⁶² กุ่เหยียนอู่, เทียนเซียจิ้นกั้วลี้ปิ่นซู (พ.ศ. 2205), (จีน : 2422), บรรพ-การเก็บภาชีของยูนนาน.

โดยอาศัยเศรษฐกิจประเภทการค้าขายกับบ้านเมืองทั้งในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในดินแดนภาคใต้จีนเป็นหลัก ในพุทธศตวรรษที่ 14 เจ้าเมืองปาไปซิฟู (เชียงใหม่) พอมีกำลังทางการเงินและทางการวัตถุเพื่อขยายตัวเมืองให้ใหญ่โตและมีรูปร่างชั้น เมืองปาไปซิฟูไม่เพียงแต่มีกำแพงรอบด้าน หากยังมีสิ่งปลูกสร้างตามแบบแผนเมือง พงศ์วาทารเมืองเงินยางเชียงใหม่ให้รายละเอียดว่า

ส่วนลาวเคียงก็ราฟงว่า บ้านเมืองใดไม่มีรั้วบ้านกำแพงเมืองแน่นหนา นั้นเมืองนั้นก็หาเป็นราชธานีใหญ่ไม่ ครั้นและข้าศึกมา หาที่ฝังมิได้ ข่ายธงของปูกตกไหนก็ล้มครวจะสร้างกำแพงเมืองที่นั่น ครั้นท่านพิจารณาตั้งนี้แล้วก็ไปตรวจดูถิ่นฐานที่จะสร้างกำแพงเมือง...ที่จะสร้างวังแห่งหนึ่ง ที่กลางเมืองแห่งหนึ่ง แล้วลำดับไปประตูเมืองทั้ง 3 แห่งและในเมืองทุกที่เอาสายลัญจมนักรบกำแพงเมืองแล้วขุดให้เป็นหลุมที่จะฝังเสาอินทขิลและกำแพงเมืองก็ให้รดด้วยน้ำมนต์... เมื่อลาวเคียงสร้างเมืองให้รัตนครตติยศักราชได้ 153 ปีมะแม (พ.ศ. 1334)⁶³

ภายหลังปี พ.ศ. 1733 พญาเสืองของเวียงหอคำ เชียงรุ่ง (เมืองเขือหลี่) ได้รวมเมืองปาไปซิฟูและอีกหลายเมืองเป็นพันธมิตรในเครือชายชนชาติไตเดียวกัน เจ้าเมืองปาไปซิฟูกับเจ้าเมืองลาวเมืองแก้วประกอบพิธีรดน้ำให้กับพญาเสือง ในของขวัญที่ถวายให้กับพญาเสืองนั้น มีอ่างน้ำทองคำที่ฝังด้วยเพชรพลอยเสียด⁶⁴ แสดงให้เห็นว่า เมืองปาไปซิฟูกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีพื้นฐานอุตสาหกรรมหล่อทำโลหะและหัตถกรรมแปรรูป เพชรพลอยแบบครอบครัวแล้ว

ตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 19 พญามังรายครองราชย์ที่เมืองปาไปซิฟู (เชียงใหม่) แทนลาวเมงพระบิดาของตน ได้ดำเนินนโยบายขยายบ้านเมือง ในช่วงระยะนี้เองพญามังรายได้ประกาศใช้ระบบนายสิบซึ่งเป็นระบบที่ควบคุมกำลังคนท้องถิ่นและป้องกันหัวเมืองต่าง ๆ ไม่ให้ตีตัวออกห่างจากอำนาจการปกครองของพญามังราย ในมังรายคำสดรให้รายละเอียดว่า

พระยามังรายสังบัญญัติ (ตั้งอาชญา)ไว้ เพื่อให้ท้าวพระยาทั้งหลายผู้เป็นลูกหลานเหลนและเสนาอามาตย์ผู้ปกครองเมืองสืบไป รู้จักคิด รู้จักชอบตั้งต่อไปนี้

⁶³ องค์การคำครุสภา, พงศ์วาทารเมืองเงินยางเชียงใหม่, หน้า 211.

⁶⁴ หลี่โพธิ์, หนังสือบ้านเมืองลือ, หน้า 1.

ไพร่ลับคนให้มีนายลับผู้หนึ่ง ย่อมกว่านผู้หนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อ (ล่ำม)
 ปาวประกาศเรื่องงานการประสานายลับทุกคน นายลับ 5 คน ให้มีนายห้าลับ
 ผู้หนึ่ง มีปากขวาและปากซ้าย เป็นผู้ช่วยรวม 2 คน นายห้าลับ 2 คน ให้มี
 นายร้อยผู้หนึ่ง นายร้อย 10 คนให้มีเจ้าฟันผู้หนึ่ง เจ้าฟัน 10 คนให้มีเจ้าหรีน
 ผู้หนึ่ง เจ้าหรีน 10 คนให้มีเจ้าแล่นผู้หนึ่ง ปกครองเมืองแบบนี้เพื่อมิให้ขัดเคืองใจ
 พระเจ้าแผ่นดิน⁶⁵

ลักษณะเด่นของระบบนายลับอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าชั้นต่ำกับชั้นสูงถูกผูกพัน
 กันเหมือนโซ่ที่เกี่ยวกันเป็นข้อ ๆ เป็นสายยาว แต่ละชั้นจะสามารถเหนี่ยวรั้งหรือยับยั้งซึ่งกัน
 และกัน เป็นผลให้หัวหน้าแต่ละชั้นต้องซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และไม่ขัดแย้งคำสั่งจากศูนย์กลาง
 ของเมืองปาไปซีฟู

ก่อนที่พญามังรายสร้างอาณาจักรเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 1839 เมืองเชียงแสนได้กลายเป็น
 เป็นแบบอย่างอันสมบูรณ์ทั้งรูปทรงตัวเมืองและระบบการเมือง การปกครองตลอดจนระบบเศรษฐกิจ-
 กิจการค้าด้วย, ไม่ว่าเมืองใดก็ตาม การเป็นศูนย์กลางของชนชาติหนึ่งต้องสมบูรณ์ด้วยโครงสร้าง
 ชั้นบนทางการเมืองและรากฐานชั้นล่างทางเศรษฐกิจ การสร้างตัวเมืองเชียงใหม่ขึ้นมาแทน
 เชียงแสนนั้น เป็นการแสดงว่าประวัติศาสตร์ของเมืองปาไปซีฟูได้เข้าสู่ยุคใหม่เช่นกัน

ศูนย์วิทยพัทยาการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁵ ประเสริฐ อนุสร เรียบเรียง, มั่งรายคำลัตรี เรียบเรียงเป็นภาษาปัลลูนจาก
 ต้นฉบับอาภอเล่าไห้, (พระนคร : 2514), หน้า 1.